

Politici de stimulare a performanței agricole, a vieții rurale și a industriei casnice în perioada interbelică

(Expoziții, târguri, concursuri, congrese, forme asociative ș.a.)

Ioan Ungureanu

Marea unire din 1918 și Reforma agrară din anul 1921, deschideau României secătuite de război, dar și întregite ca stat unitar național, nu numai perspectiva împlinirii unor mari idealuri naționale și sociale, ci și a redresării economice rapide prin creșterea potențialului material și uman și, implicit, al pieții interne și externe.

Între sectoarele care aveau să fie în avangarda acestei dezvoltări, agriculturii îi revinea un rol din cele mai dinamice, iar pentru atingerea acestui scop, un mijloc eficient de stimulare a întrecerii generatoare de performanță îl constituia, între altele, expozițiile și târgurile agricole locale, regionale sau naționale.

Prospectele elaborate în vederea organizării expozițiilor scoteau în evidență caracterul acestora de “sărbători ale muncii”¹, importanța lor incontestabilă prin “noutatea informațiilor și prin varietatea faptelor economice”², că acestea “ne învață să recunoaștem superioritatea câștigată, defectele care trebuiesc înlăturate, ne învață să respectăm munca, energia, istețimea și să le recompensăm. Ele ne dau singurul mijloc de a putea controla mersul producției dacă propășește sau stă pe loc, ori dă înapoi”³. Expozițiile erau considerate ca o relație directă între producători și consumatori, ca mijloc instructiv pentru toți,

1. Direcția județeană Bacău a Arhivelor Naționale, Fond PREFECTURA JUDEȚULUI BACĂU, Dosar 1/1923. fila 6

2 **Ibidem**

3 **Ibidem**

inclusiv pentru stimularea comercianților de a scoate pe piață “cele mai efține produse”⁴

Una din primele manifestări de acest gen a fost “EXPOZIȚIA AGRICOLĂ A MOLDOVEI ÎNTREGITE”, organizată la Iași, pe Dealul Copoului, între 15 septembrie și 31 octombrie 1923, la care erau chemate să participe cele 33 de județe ale provinciei românești dintre Carpați și Nistru. Această manifestare avea un caracter de inițiativă particulară, iar ca președinte al Comisariatului general de organizare îl avea pe academicianul Petre Poni.

În Chemarea către gospodarii și gospodinele din cele 33 de județe se specifică diversitatea expoziției care își propune să prezinte “produse agricole și vite, țesături frumoase de pânză și borangic, covoare frumos alese, catrințe și cămăși cusute, sumane și șlacuri, împletituri de nuele, papură și pae”⁵ ș.a.. Se sublinia că acestea vor avea șansa de a fi comercializate în bună parte la străini.

Comitetul conducător al expoziției își propunea ca în timpul manifestării să organizeze o “anchetă agricolă”, o adevărată investigare a modului în care se practică agricultura și se desfășoară activități ca cea de creștere a vitelor, cultura viței de vie, a pomilor și legumelor precum și “industria agricolă și casnică din întreaga regiune”.⁶

În vederea bunei pregătiri a expoziției au fost organizate comitete județene în a căror atribuții era și strângerea de fonduri bănești necesare manifestării. În acest scop, comitetul din Bacău a organizat în ziua de 2 septembrie 1923, o serbare în Grădina Publică, în care avea de vândut 100 bilete, cu preț unitar de 10 lei, trimise de organizatorii expoziției de la Iași.⁷

Desfășurată pe o suprafață de 10 hectare, în 10 pavilioane și peste 20 de clădiri⁸, expoziția a răspuns pe deplin scopului propus. Numai județului Bacău dealtfel, foarte bine reprezentat i s-au conferit un număr de 43 de distincții: 30 medalii (8 de aur, 13 argint, 9 de bronz), 4 mențiuni și 9 diplome. Acestea au fost acordate în felul următor:

-21 medalii (6 de aur, 7 de argint și 8 de bronz) la producătorii particulari;

-9 medalii (2 de aur, 6 de argint și una de bronz) la diverse cooperative, ferme, asociații de producători, orfelinate și ateliere (Ferma Izvoarele și Orfelinatul “Clotilda General Averescu”- medaliile de aur; Ferma Hamitz – Faraoani, Cooperativa “Plugul” – Tescani, Ferma Bacău, Atelierul Orfelinatlui

4 Ibidem

5 Ibidem, f.5 și 6

6 Ibidem, f. 5

7 Ibidem, f.21

8 Ibidem, f.6 și 7

“Sf. Ecaterina”, Atelierul deținuților din Peninteciarul Tg. Ocna și Școala de Fete Bacău – medaliile de argint; Orfelinatul Hemeiși – medalia de bronz)⁹.

De asemenea, mențiunile și diplomele au fost acordate atât persoanelor fizice cât și diverselor unități și asociații. Între cei premiați au fost producători individuali din localitățile: Răcăciuni, Lucăcești, Valea lui Ion, Valea Seacă, Filipeni, Tescani, Călugăra, Fântânele, Răcățau, Satu Nou, Faraoani, Moinești s.a.. Deoarece medaliile fuseseră bătute la Paris, iar expoziția era rodul unei inițiative particulare, aceste distincții s-au înmănat contracost: 300 lei medalia de aur, 250 lei cea de argint și 200 lei cea de bronz¹⁰.

În fondul arhivistic al Prefecturii județului Bacău se află multe documente care atestă intensitatea organizării expozițiilor agricole, mai ales în prima jumătate a deceniului al 3-lea din secolul nostru. În acestea se specifică și o serie de facilități acordate, cum ar fi netaxarea expozanților sau reducerea de 75% a costului transportului pe cale ferată, în scopul atragerii unui număr cât mai mare de vizitatori.¹¹

O manifestare mai amplă, cu etape pregătitoare, avea să fie EPOZIȚIA AGRICOLĂ ȘI DE INDUSTRIE CASNICĂ A ROMÂNIEI ÎNTREGITE, organizată în Capitală, în vara anului 1925, “după normele încercate în toamna anului trecut la Iași”¹² după cum se consemna în adresa Ministerului de Interne, către Prefectul Județului Bacău, din 29 februarie 1924, prin care se arăta că această inițiativă aparține Uniunii Centrale a Sindicatelor Agricole.

Totodată, se făcea specificarea că pregătirea acestei mari manifestări trebuie să fie precedată de expoziții și concursuri agricole județene și regionale care să se organizeze în întreaga țară în vara anului 1924, fapt pentru care se impunea ca în toate bugetele comunelor urbane nereședințe și a celor rurale să se prevadă subvenții pentru aceste activități.¹³

Acest document a fost urmat în plan local printr-un șir de adrese către administratorii de plasă pentru luarea măsurilor de conformare în spiritul celor solicitate, atât sub aspect financiar cât și organizatoric.¹⁴

Ecourile acestor inițiative luate la nivel central, nu s-au lăsat mult așteptate. Astfel, Direcțiunea Administrației Generale, Contencios și Statistică din cadrul Ministerului de Interne se adresa la 30 august 1924, Prefectului județului Bacău cu unele precizări și solicitări referitoare la prima EXPOZIȚIE

⁹ *Ibidem*, Dosar 41/1924, f.2 și 4

¹⁰ *Ibidem*, f. 4

¹¹ *Ibidem*, f.1

¹² *Ibidem*, Dosar 54/1924 f. 1

¹³ *Ibidem*

¹⁴ *Ibidem* f. 2 și 4

ZOOTEHNICĂ A ARDEALULUI ȘI BANATULUI ce urma să se organizeze la Cluj, între 12 și 15 septembrie 1924.¹⁵

Între altele, se specifica faptul că guvernul sprijină această inițiativă ce are ca scop creșterea preocupării pentru îmbunătățirea rasei animalelor. De aceea, se solicita să se facă și în județul Bacău, o largă popularizare pentru ca la expoziție să participe cât mai mulți vizitatori, acordându-se în acest scop o reducere de 75% a transportului pe cale ferată.

La 11 octombrie 1924, Prefectul Lascăr, al Județului Dorohoi expedia o telegramă Prefectului de Bacău, prin care făcea cunoscut că în ziua de 19 octombrie se va deschide EXPOZIȚIA AGRICOLĂ ȘI ZOOTEHNICĂ DIN ORAȘUL DORHOI și ruga să se aducă la cunoștință populației acest eveniment, vizitatorii beneficiind de aceeași reducere de 75% a transportului, aprobată de ministrul comunicațiilor.¹⁶

Anul 1925 a fost marcat, la nivelul țării, de un mare număr de expoziții și târguri. Unul dintre acestea a fost TÂRGUL DE MOSTRE INDUSTRIALE ȘI EXPOZIȚIA AGRICOLĂ ȘI ZOOTEHNICĂ DE LA ARAD din perioada 1-10 august 1925. Caracteristica acestei manifestări organizate de Camera de Comerț și Industrie Arad a fost aceea că avea o cuprindere națională, cu o mare diversitate a exponatelor, după cum rezultă din prospectul tipărit pe 12 pagini, însoțit de invitațiile de participare trimise în toate județele țării.¹⁷

Tot caracter național a avut și EXPOZIȚIA GENERALĂ ȘI TÂRGUL DE MOSTRE DE LA CHIȘINĂU dintre 15 august și 30 septembrie 1925. Agitația specifică organizării acestor activități rezultă și din fondul de documente al Prefecturii Județului Bacău, între acestea fiind adrese ale Direcției Îndrumărilor Agricole din ministerul de profil, ale Consilierului agricol al județului, răspunsuri și decizii pentru participarea cu exponate.¹⁸

Noutatea acestei ample manifestări de la Chișinău, în raport cu cele anterioare, a constat în organizarea în aceeași perioadă, între 8 și 11 septembrie 1925, în Capitala Basarabiei, a Congresului General Agricol, al cărui Program –Invitație îi confera atât atingerea unui ridicat nivel științific, cât și o finalitate pragmatică.

În cele 9 secțiuni-agricolă, zootehnică, horticolă, apicolă și sericicolă, piscicolă și silvică etc.- urmau a se dezbate probleme de mare actualitate științifică a căror aplicativitate practică se va menționa în motiunile adresate de

¹⁵ *Ibidem*, dosar 41/1924, f. 1

¹⁶ *Ibidem*, f. 5

¹⁷ *Ibidem*, Dosar 47/1925, f. 1

¹⁸ *Ibidem*, f. 12

către Congres organelor specializate din fiecare domeniu. Desigur, excursia documentară prevăzută a se realiza în diferite zone ale Moldovei dintre Prut și Nistru avea să completeze benefic această complexă manifestare. Ca și la activitățile anterioare, participanții la expoziție și la congres au beneficiat de reducere cu 75 % a transportului.¹⁹

O semnificație aparte prin scopul urmărit, acela de a obține fonduri bănești în vederea terminării clădirii căminului “Spiru Haret” al studentelor din București, a avut și EXPOZIȚIA NAȚIONALĂ DE PRODUSE ÎN STIL ROMÂNESC organizată în Parcul Carol din Capitală, între 25 august și 10 septembrie 1925. Inițiată de Societatea Tinerelor Fete, sub președinția Doamnei Clotilda General Averescu, manifestarea se adresa atelierelor și particularilor din întreaga țară pentru a participa cu cusături, broderii, covoare, obiecte de artă în lemn sau ceramică etc.²⁰

Pentru obținerea veniturilor financiare s-au emis bilete de vizitare în valoare unitară de 42 lei, iar posesorii acestora urmau să participe la tragerea premiilor de circa jumătate de milion de lei, constând din: un automobil “Ford”, o sufragerie din lemn afumat, cusături naționale și alte obiecte. Menționăm că Prefecturii Bacău i s-au încredințat spre difuzare un număr de 50 bilete, în valoare totală de 2100lei (50X42=2100).²¹

În zilele de 3, 4 și 5 octombrie 1925 s-a desfășurat la Timișoara, EXPOZIȚIA ZOOTEHNICĂ REGIONALĂ, cu participarea județelor Arad, Caraș-Severin, Hunedoara și Timiș-Torontal. Conform prospectului²² expoziția avea 9 secții pentru diversele specii de animale, produse derivate și industriale de profil: cabaline, bovine, ovine, porcine, păsări și animale, aparate de lăptărie, vehicule. Manifestarea era organizată sub înaltul patronaj al Alteței Sale Regale Carol, Principele moștenitor (adică, viitorul rege-n.n.) și “... președinția de onoare a domnilor I.I.C.Brătianu, Președintele Consiliului de Miniștri și Alexandru Constantinescu, Ministrul Agriculturii și Domeniilor”.

În legătură cu această expoziție, Direcția Regională Zootehnică și Sanitar-Veterinară Timișoara se adresa la 12 septembrie 1925 Prefectului județului Bacău, cu rugămintea că întrucât “expoziția are și un caracter de târg de buni reproducători” – armăsari, vieri și tauri de vânzare -, să se facă comenzi din partea celor interesați din cadrul județului, așa cum, dealtfel, a cerut-o din toată țara.²³

19 *Ibidem*, f.13 și 17

20 *Ibidem*, f.18

21 *Ibidem*, f. 19

22 *Ibidem*, Dosar 60/1925, f. 2

23 *Ibidem*, f.4 și 5

Tot cu un astfel de specific, dar de o mult mai mică amploare avea să fie și EXPOZIȚIA DE ANIMALE DIN TG. FĂLCIU, organizată în ziua de 26 octombrie 1925. Vara secetoasă a celui an a creat mari probleme pentru unele județe ale Moldovei. Aceasta rezultă și din telegrama Prefectului județului Fălciu, din 24 iunie 1925, prin care face cunoscut Prefectului de Bacău, că “ din cauza secetei ce bântuie județul nostru și a vitelor slabe, expoziția de animale ce urma să fie în Tg. Fălciu la 24 iunie curent, s-a amânat pentru ziua de 26 octombrie”.²⁴

Deși nu ne-am propus să abordăm exhaustiv această problemă, ci numai prin prisma informației ce se degajă din documentele ce ne-au stat la îndemână, presupunem că anii crizei economice care avea să vină, ca și cei ai redresării economice au creat un hiatus îndelungat în organizarea unor manifestări de genul celor care s-au desfășurat în anii 1923, 1924 și 1925.

O următoare informație reieșită din fondul de documente al Prefecturii Bacău, destul de sumar conturată, este cea privitoare la EXPOZIȚIA DE FRUCTE DE LA BACĂU, care a avut loc în luna septembrie. 1937.²⁵ La 21 ianuarie 1938, Serviciul Agricol al județului Bacău, făcea cunoscut prefectului Ordinul Ministerului Cooperației, Direcțiunea Viticultură și Horticultură, prin care erau transmise mulțumiri pentru modul cum a fost organizată această expoziție de fructe. Împreună cu Ordinul amintit se expediau și un număr de 44 diplome “care vor fi distribuite persoanelor ce s-au distins cu ocazia acestei expoziții”, se specifica în document.²⁶

Începând cu anul 1939, în timpul dictaturii carliste, s-au introdus și alte forme concurențiale, participative și stimulatorii atât pentru subiecți-țărani tineri și vârstnici-cât și pentru beneficiarii direcți și subsumați ai acestor măsuri, economia agrară și nivelul de civilizație al satului românesc. Între acestea, amintim “CONCURSUL BUNILOR GOSPODARI”, “SĂRBĂTOAREA SĂDIRII POMILOR”, dar mai ales aplicarea unor măsuri ca cele de constituire a ASOCIAȚIILOR DE PRODUCȚIE ȘI DESFACERE ÎN COMUN la sate, sau de SCOATERE A VIILOR HIBRIDE, în vederea înlocuirii cu cele nobile.

Concursul pentru premiarea bunilor gospodari s-a instituit prin Dispoziția ministerială din 4 mai 1938, pe baza punctului 7 din Legea pentru organizarea agriculturii și avea ca obiect “ stimularea micilor agricultori în vederea organizării gospodăriilor în chip metodic, rațional și igienic”.²⁷ Se destina acestui scop suma de un milion lei din fondul pentru încurajarea agriculturii, fond ce se

²⁴ *Ibidem*, f. 1

²⁵ *Ibidem*, Dosar 68/1938, f. 1

²⁶ *Ibidem*, f. 2

²⁷ *Ibidem*, Dosar 24/1939, f. 21 și 22

împărțea pe județe în funcție de numărul comunelor. Premiul I era de 1000 lei, II de 500 lei, III de 250 lei. În tematica concursului se aflau criterii privind curățenia în curte, aranjarea platformei de gunoi, îngrijirea animalelor, igiena casnică, producerea legumelor ș.a.. Concursul avea faze comunale și județene, cu comisii conduse de primari la comune și respectiv, de prefect la nivelul județului.²⁸

Premierea bunilor gospodari se prevedea a se face în cadrul unor solemități la comune și plăși, în fața comisiilor examinatoare, acordându-se bani, medalii și diplome persoanelor nominalizate prin Ordinul Ministerului Agriculturii. Examinările la toate fazele se desfășurau în lunile noiembrie – decembrie, iar premiarea, în lunile februarie-martie, din anul următor, numai după ce se efectuaseră verificările de rigoare asupra corectitudinii concursului și stabilirii premițiilor la toate nivelele.²⁹

În lumina acestor reglementări și proceduri, lt. col. V.Vasiliu, Prefectul județului Bacău, raporta Rezidentului Regal al Ținutului Prut, că la 23 februarie 1939 au fost înmânate premii în valoare de 11 mii lei la un număr de 10 mici agricultori și medaliile “Meritul Agricol” cls. I-a cu brevet, la alți 2 mici agricultori (Vasile Gârțu din Blăgești și Gheorghe Cerchezan din Ciumași-n. n.), câștigători ai fazei comunale.³⁰ La 16 martie 1939 s-au înmănat premiile altor 34 buni gospodari din județul Bacău, câștigători ai etapelor superioare ale concursului, în cadrul unei solemități care s-a desfășurat în localul Prefecturii.³¹

Pe linia creșterii performanțelor în agricultura românească, în paralel cu măsurile de stimulare morală și materială a producătorilor agricoli s-au adoptat, în acea perioadă și o serie de reglementări structurale în ceea ce privește calitatea biologică și selecția materialului semincer și săditor atât în cultura mare, cât și în domeniul horticulurii și viticulturii, dar și pentru asigurarea unui cadru organizatoric adecvat, respectiv înființarea de exploatații agricole prin asocierea micilor agricultori.

Urmărind materializarea acestor preocupări, Ministerul Agriculturii recomanda prefecturilor, printr-o circulară din 19 iulie 1939, să sprijine înființarea de ASOCIAȚII DE PRODUCȚIE ȘI DESFACERE ÎN COMUN LA SATE “ pentru depășirea grelei situații în care se află proprietatea mică țărănească: loturi mici ce se pulverizează din an în an, culturi extensive, mijloace de producție rele, familii numeroase și subnutrite”.³² Camera de Agricultură a

28 *Ibidem*

29 *Ibidem*, f. 21 și 23

30 *Ibidem*, Dosar 35/1939, f. 1 și 4

31 *Ibidem*, Dosar 24/1939, f. 19 și 20

32 *Ibidem*, f. 37 și 38

județului Bacău va răspunde la acest demers la 2 august 1939, făcând cunoscut că o asociație de producție se va înființa în comuna Răcăciuni și va fi condusă de un inginer agronom.³³

În lunile august și septembrie 1939, Ministerul Agriculturii adopta o serie de măsuri pentru stimularea SCOATERII VIILOR HIBRIDE, plătindu-se , conform legii, câte 3000 lei de către Stat, pentru fiecare hectar dezafectat în vederea plantării cu viță nobilă. Pentru asigurarea succesului acestei acțiuni se recomanda ca primul exemplu să îl dea funcționării publice din mediul rural.³⁴

Pentru a ne face o imagine cât mai completă și pentru a încheia succinta trecere în revistă a unora din cele mai relevante măsuri de încurajare a activității agricole, dar și de animare și de creștere a gradului de civilizație în mediul rural în perioada interbelică, este necesar să mai amintim și faptul că începând cu anul 1939 s-a stabilit ca în jurul datei de 20 aprilie să se desfășoare o acțiune generală pe țară cu denumirea de “SĂRBĂTOAREA SĂDIRII POMILOR” . Manifestarea, al cărei factor principal trebuia să îl constituie formațiunile de tineri străjeri, se încadra într-un ritual complex ce se desfășura pe parcursul întregii zile, în care se împloteau mesajul patriotic cu cel religios și laic, după un program prestabilit pe țară și cu încadrarea pe ore, a unor momente obligatorii ca: intonarea Imnului de Stat, slujba religioasă, acțiunea de sădire propriu-zisă, serbarea satească, întrecerile sportive ș.a..Întreaga activitate desfășurată după ritualul respectiv, (numărul participanților și rezultatele concrete ale acțiunii de sădire a pomilor), se consemna și centraliza ierarhic prin rapoartele primarilor, ale administratorilor de plăși și apoi de prefecți, până la Ministerul Agriculturii și la Guvern.³⁵

Desigur, anii tulburi, plini de vicisitudini create de războiul ce avea să vină dar și de sovietizarea postbelică, pârjolul creat de seceta anilor 1946-1947 ca și de împovărătoarele datorii de război impuse țării, reforma agrară din 1945 anulată în scurt timp de cei ce au promovat-o, prin colectivizarea forțată au fost tot atâtea cauze ce au frânat progresul de care agricultura, satul românesc și întreaga economie aveau atâta nevoie. NEVOIE, PE CARE, DIN PĂCATE O RESIMȚIM ȘI ASTĂZI!

33 *Ibidem*, f. 40

34 *Ibidem*, f. 45 și 46

35 *Ibidem*, Dosar 24/1939

Politique de stimulation de la performance agricole, de la vie rurale et de l'industrie ménagère dans la période interbelique

Résumé

Le matériel met en évidence la préoccupation des gouvernements roumaines après la première guerre mondial pour la refaite économique du pays, particulièrement pour l'agriculture.

Pour le développement de la production agricole ont été organisés des expositions et des foires spécialisé en produits agricoles et zootéchniques ainsi que des outillages agricoles. Telles manifestations ont été organisés à Iassy, Bucarest, Chişinău, Cluj, Arad, Timişoara, Dorohoi, Bacău ş.a..

En même but ont été organisés des congrès et des conférences où a été popularisé l'expérience avancée dans ce domaine.

L'article met en évidence la présence du département de Bacău à ces manifestations conformément aux documents existants à la Direction départementale des Archives Nationales, au fond de la Préfecture départementale de Bacău.